

રૂપરેખા

- 16.0 હેતુઓ
- 16.1 પ્રસ્તાવના
- 16.2 ઇતિહાસ
- 16.3 રાજનીતિશાસ્ત્ર
- 16.4 અર્થશાસ્ત્ર
- 16.5 સમાજશાસ્ત્ર
- 16.6 કાયદાશાસ્ત્ર
- 16.7 સારાંશ
- 16.8 તમારી પ્રગતિ ચકાસોના ઉત્તરો
- 16.9 ચાવીરૂપ શબ્દો
- 16.10 સંદર્ભો અને વિશેષ વાંચન

16.0 હેતુઓ (Objectives):

કોલન ક્લાસીફિકેશન (સી.સી.) એક એવી પદ્ધતિ ડો. રંગનાથને વિકસાવી છે કે જે મુક્ત મુખકીય વર્ગીકરણ પદ્ધતિ છે. જેમાં મુખ્ય વર્ગોને પૂર્વધારણાઓ અને સિદ્ધાંતોના આધારે સમજાવ્યા છે. આ યુનિટમાં આપણે અનુસૂચિના કેટલાક મુખ્ય વર્ગો જે સામાજિક વિજ્ઞાન હેઠળ આવતા વર્ગોને પ્રસ્તુત કર્યા છે. આ યુનિટ વાંચ્યા પછી તમે નીચે પ્રમાણે સક્ષમ બની શકો.

- આ યુનિટમાં દરેક મુખ્ય વર્ગોના મુખકોના સૂત્રોની સમજણ માટેની ચર્ચા કરવામાં આવી છે.
- આ મુખ્ય વર્ગો સાથે સંબંધિત વિષયોના પુસ્તકો માટે વર્ગીકની રચના કરવી.

16.1 પ્રસ્તાવના (Introduction):

આ યુનિટમાં મૂળભૂત શ્રેણીઓના પૂર્વધારણાની એપ્લીકેશન અને તેના રાઉન્ડ અને લેવલને પ્રસ્તુત કર્યા છે. ટેકનીક્સનો ઉપયોગ કરીને ઉદાહરણો આપ્યા છે. જે ઉદાહરણો સામાજિક વિજ્ઞાનના કેટલાક મુખ્ય વર્ગોમાંથી પસંદ કર્યા છે. જેમાં કાળક્રમ યુક્તિ, ભૌગોલિક યુક્તિને પણ સમજવાનો પ્રયત્ન આ યુનિટમાં કરવામાં આવ્યો છે. અને આ યુનિટમાં મુખ્ય વર્ગોના મુખકોના સૂત્રોને સમજવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે.

16.2. ઇતિહાસ(History)

ઇતિહાસમાં ભૂતકાળની ઘટનાનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે, જેમ કે, કે જેમાં ખાસ કરીને દેશ, સમાજ અને વેપારની સ્થિતિના નિયમો અને સરકાર જે તે રાષ્ટ્રો સાથે સંબંધિત હોય છે.

મુખ્ય વર્ગિક Historyના મુખકોનું સુત્ર આ પ્રમાણે છે.

V [P], [P2]: [E] [2P]‘ [T]

જ્યાં,

Foci in [P] = Community(GD)

Foci in [P2] = Part

Foci in [E] [2P] = Problem

ઉપરોક્ત સૂત્રમાં વ્યક્તિત્વ મુખકમાં બે સ્તર [P] અને [P2] જોવા મળે છે. અને વેગ મુખક [E] પછી વ્યક્તિત્વનું બીજું રાઉન્ડ [2P] જોવા મળે છે.

મુખક [P]ની રચના ભૌગોલિક યુક્તિ (Geographical Device) દ્વારા કરવામાં આવે છે. ભૌગોલિક યુક્તિના પૃથક ક્રમાંક માટે સ્થળ પૃથક(Space Isolate) નો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

મુખક [P2] અને [E] [2P] ની ગણના અનુસૂચિમાં કરવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ તરીકે,

Title: Functions of the President of India

Class Number: V44, 1: 3

Where,

Main Class: V- History

V [P], [P2]: [E][2P]

V [Community], [Part]: [Problem]

V [India], [Head]: [Function]

V [44], [1]: [3]

V44, 1: 3

Title: Britain’s European policy brought up to 1950’s

Class Number:V3: 19.5 ‘N5

Where,

Main Class: **V- History**

V[P], [P2]: [E][2P]. [S] ‘[T]

V [Community], [Part]: [Problem]. [Space] ‘[Time]

V [Britain], [-]: [Foreign Policy]. [Europe] ‘[1950]

V [3], [-]: [19]. [5] ‘[N5]

V3: 19. 5 ‘N5

Title: Constitution of local bodies in India brought up to 1950’s

Class Number: V2, 6: 2 ‘N5

Where,

Main Class: **V- History**

V [P], [P2]: [E][2P] ‘[T]

V [Community], [Part]: [Problem] ‘[Time]

V[India as Mother Country], [Local bodies]:[Constitution] ‘[1950]

V [2], [6]: [2] ‘[N5]

V2, 6: 2 ‘N5

નોંધ: આ ઉપરોક્ત ઉદાહરણમાં નિયમ નંબર: Y9Y7 મુજબ Community [P] મુખ્યમાં India ને Mother Country તરીકે લેવામાં આવ્યું છે.

Title: British Colonial Period up to 1858 in India

Class Number: V3: 17. 2 ‘M58

Where,

Main Class: **V- History**

V [P], [P2]: [E][2P]

V [Britain as a Favoured Country], [-]: [Colonial]. [India as a Mother Country] ‘[1858]

V [3], [-]: [17]. [2] ‘[M58]

V3: 17. 2 ‘M58

Title: **Britain's European Policy brought up to 1950's.**

Class Number: **V3: 19. 5 'N5**

Where,

Main Class: **V- History**

V [P], [P2] [E][2P]

V [Community], [Part], [Problem]

V [Britain as a Favoured Country], [-]: [Foreign Policy].

[Europe]. [1950]

V [3], [-]: [19]. [5] 'N5]

V3: 19. 5 'N5

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

1. નીચે આપેલ ટાઈટલનાં વર્ગીક નંબરની રચના કરો:

- History of the Struggle for women Rights in India
- Chronology of Indian history
- History of Struggle for Women's Rights in the United State

નોંધ: 1. તમારો જવાબ નીચે આપેલ જગ્યામાં લખો.

2. તમારો જવાબ યુનિટના અંતમાં આપેલ જવાબ સાથે ચકાસો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

16.3 રાજનીતિ શાસ્ત્ર (Political Science)

રાજનીતિ શાસ્ત્રમાં રાજનીતિ અને સરકારનો વૈજ્ઞાનિક અભ્યાસ કરવામાં આવે છે.

મુખ્ય વર્ગિક Political Science ના મુખકોનું સુત્ર આ પ્રમાણે છે.

W [P], [P2]: [E] [2P]

જ્યાં,

Foci in [P] = Types of State

Foci in [P2] = Part

Foci in [E] = Problem

મુખક [P] ની ગણના અનુસૂચિમાં કરવામાં આવે છે. જ્યારે [P2] અને [E] એ મુખ્ય વર્ગિક V- Histroy જેવી સરખી છે.

ઉદાહરણ તરીકે,

Title: Civic Rights and Duties

Class Number: W: 5

Where,

Main Class: W- Political Science

W [P], [P2]: [E]

W [Types of state], [Part]: [Problem]

W [-], [-]: [Civic rights and duties]

W [-], [-]: [5]

W: 5

Title: Functions of a World state

Class Number: W95: 3

Where,

Main Class: W- Political Science

W [P], [P2]: [E]

W [Types of state], [Part]: [Problem]

W [World state], [-]: [functions]

W [95], [-]: [3]

W95: 3

વિચાર 'Transprot' જે બંને મુખકો [P] અને [E] [2P] માં જોવા મળે છે. જેનો પૃથક ક્રમાંક '4' છે.

ઉદાહરણ તરીકે,

Title: Marketing of Motor vehicle

Class Number: X413: 51

Where,

Main Class: X- Economics

X [P]: [E] [2P]

X [Business]: [Problem]

X [Motor Vehicle]: [Marketing]

X [413]: [51]

X413: 51

Title: Personnel Management

Class Number: X: 9

Where,

Main Class: X- Economics

X [P]: [E] [2P]

X [Business]: [Problem]

X [-]: [Personnel Management]

X [-]: [9]

X: 9

Title: Textile Marketing

Class Number: X8(M7): 51

Where,

Main Class: X- Economics

X [P]: [E] [2P]

X [Business]: [Problem]

X [Textile]: [Marketing]

X [8(M7)]: [51]

X8(M7): 51

વિચાર

પૃથક

જોવા

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

3. નીચે આપેલ ટાઈટલનાં વર્ગીક નંબરની રચના કરો:

- Management of Commercial banks
- Trade Union
- Profit Sharing

નોંધ: 1. તમારો જવાબ નીચે આપેલ જગ્યામાં લખો.

2. તમારો જવાબ યુનિટના અંતમાં આપેલ જવાબ સાથે ચકાસો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

16.5 સમાજશાસ્ત્ર (Sociology)

સમાજશાસ્ત્રએ જૂથમાં સમાજ અને માનવીના વર્તણુકનો વૈજ્ઞાનિક અભ્યાસ છે.

મુખ્ય વર્ગીક Sociology મુખકોનું સૂત્ર આ પ્રમાણે છે.

Y [P]: [E] [2P]: [2E] [3P]

જ્યાં,

Foci in [P] = Group

Foci in [E] [2P] = Problem

Foci in [2E] [3P] = Secondary Problem

મુખક [P] Groupમાં પેટાવિભાજન Anthropology અને Ethnology જેવા વર્ગો માટે પૃથક ક્રમાંક '7' છે. મુખક [E] [2P]ની ગણના અનુસૂચિમાં કરવામાં આવી છે. મુખક [E] [2P]ના પૃથક ક્રમાંકની ગણના મુખક [E] ના 1,3,7 અને 8

સાથે કરવામાં આવી છે. પૃથક ક્રમાંક '4' Social Pathology અને '5' Demographyની ગણના મુખ્યક [E] માં કરવામાં આવેલી છે.

ઉદાહરણ તરીકે,

Title: Rural Development

Class Number: Y31: 7: 7

Where,

Main Class: Y- Sociology

Y [P]: [E] [2P]: [2E] [3P]

Y [Group]: [Problem]: [Secondary Problem]

Y [Rural]: [personality]: [Improvement]

Y [31]: [7]: [7]

Y31: 7: 7

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

4. નીચે આપેલ ટાઈટલનાં વર્ગીક નંબરની રચના કરો:

- Treatment of unemployment in U.S.A brought up to 1950's
- Sociology of Rural Woman

નોંધ: 1. તમારો જવાબ નીચે આપેલ જગ્યામાં લખો.

2. તમારો જવાબ યુનિટના અંતમાં આપેલ જવાબ સાથે ચકાસો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....

16.6 કાયદાશાસ્ત્ર (Law)

મુખ્ય વર્ગિક Law ના મુખકોનું સૂત્ર આ પ્રમાણે છે.

Z [P], [P2], [P3]

જ્યાં,

Foci in [P] = Community (GD) કોઈ રાષ્ટ્રમાટે (SD) કોઈ અન્ય સાંસ્કૃતિક જૂથ માટે

Foci in [P2] = Law- I

Foci in [P2] = Law- II

મુખક [P] Community ને ભૌગોલિક યુક્તિ દ્વારા મેળવવામાં આવે છે. જે દેશ અથવા તો બીજી કોઈ સ્થાનિક અને બીજા સાંસ્કૃતિક જૂથ માટે વિષય યુક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. એટલે બંને યુક્તિઓનો ઉપયોગ આ વર્ગમાં જોવા મળે છે.

ઉદાહરણ તરીકે,

Title: Adopted Child

Class Number: Z, 1235

Where,

Main Class: Z – Law

Z [P], [P2], [P3]

Z [Community], [Law-I], [Law-II]

Z [-], [Adopted child], [-]

Z [-], [1235], [-]

Z, 1235

Title: Possession of Ship

Class Number: Z, 265, 2

Where,

Main Class: Z – Law

Z [P], [P2], [P3]

Z [Community], [Law-I], [Law-II]

Z [-], [Ship], [Possession]

Z [-], [265], [2]

Z, 265, 2

Title: Possession of Ship

Class Number: Z, 265, 2

Where,

Main Class: Z – Law

Z [P], [P2], [P3]

Z [Community], [Law-I], [Law-II]

Z [-], [Adopted child], [-]

Z [-], [Ship], [possession]

Z[-], [265],[2]

Z,265,2

Title: Judge of Indian High Court

Class Number: Z44, 83,11

Where,

Main Class: Z – Law

Z [P], [P2], [P3]

Z [Community], [Law-I], [Law-II]

Z [India], [High Court], [Judge]

Z [44], [83], [111]

Z44,83,11

Title: **Ownership of Copyright**

Class Number: **Z2674, 1**

Where,

Main Class: Z – Law

Z [P], [P2], [P3]

Z [Community], [Law-I], [Law-II]

Z [Copyright], [Ownership], [-]

Z [2674], [1], [-]

Z2674,1

Title: **Stock exchange agency in India**

Class Number: **Z44, 313, 414**

Where,

Main Class: Z – Law

Z [P], [P2], [P3]

Z [Community], [Law-I], [Law-II]

Z [India], [Agency], [Stock Exchange]

Z [44], [313], [414]

Z44,313,414

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

5. નીચે આપેલ ટાઈટલનાં વર્ગીક નંબરની રચના કરો:

- a. Judge of Supreme Court in India
- b. Hindu Law of Marriage
- c. Literature of Democracy
- d. Balance of Payment
- e. Interest rate of Commercial Bank
- f. Earthquake in City
- g. Ownership of Indian Copyright Act
- h. treatment of Unemployment
- i. Old Age Woman

નોંધ: 1. તમારો જવાબ નીચે આપેલ જગ્યામાં લખો.

2. તમારો જવાબ યુનિટના અંતમાં આપેલ જવાબ સાથે ચકાસો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

16.7 સારાંશ (Summary)

આ યુનિટની અંદર Social Sciences સંબંધિત કેટલાક મુખ્ય વર્ગોની ચર્ચા કરવામાં આવી છે. જે આ પ્રમાણે છે.

અનુસૂચિના મુખ્ય વર્ગિક X- Economics મુખક [E] [2P]માં '9' Personnel Management ત્રણ વિભાગમાં વિભાજિત કર્યા છે. જેમાં Lease Concrete, Most Concrete, અને Still Mroe Concrete. આ ત્રણેય વિભાગોને ઉદાહરણો દ્વારા સમજાવીને ચર્ચા કરવામાં આવી છે.

મુખ્ય વર્ગિક Z- Law માં વ્યક્તિત્વ મુખકના ચાર સ્તરોની સમજૂતી ઉદાહરણો દ્વારા કરવામાં આવી છે.

16.8 તમારી પ્રગતિ ચકાસોના ઉત્તરો (Answer the Self Check Exercise)

---

1. a. Title: History of the Struggle for Women Rights in India

Class Number: V44: 58 (Y15)

Where,

Main Class: V- History

V [P], [P2]: [E][2P]

V [Community], [Part]: [Problem]

V [India], [-]: [Women Rights]

V [44], [-]: [58 (Y15)]

V44: 58 (Y15)

Note: Other Rights 58 (Y15) – Y15 for Women

- b. Title: Chronology of Indian history
Class Number: V44: 76

Where,

Main Class: **V- History**

V [P], [P2]: [E][2P]

V [Community], [Part]: [Problem]

V [India], [-]: [Chronology]

V [44], [-]: [76]

V44: 76

- c. Title: History of Struggle for Women's Rights in the United State

Class Number: V73: 58 (Y15)

Where,

Main Class: **V- History**

V [P]: [P2] [E] [2P]

V [Community], [Part]: [Problem]

V [United State], [-]: [Women's Right]

V [73], [-]: [58 (Y15)]

V73: 58 (Y15)

2. a. Title: Allegiance in an absolute monarchy

Class Number: **W41: 591**

Where,

Main Class: W- Political Science

W [P], [P2]: [E]

W [Types of state], [Part]: [Problem]

W [Absolute monarchy], [-]: [Allegiance]

W [41], [-]: [591]

W41: 591

- b. Title: Party in opposition in Communist state
Class Number: **W691, 45**

Where,

Main Class: W- Political Science

W [P], [P2]: [E]

W [Types of state], [Part]: [Problem]

W [Communism], [Opposition Party]: [-]

W [691], [45]: [-]

W691, 45

3. a. Title: Management of Commercial banks

Class Number: X625: 8

Where,

Main Class: X- Economics

X [P]: [E] [2P]

X [Business]: [Problem]

X [Commercial Bank]: [Management]

X [625]: [8]

X625: 8

- c. Title: Trade Union

Class Number: X: 97D

Where,

Main Class: X- Economics

X [P]: [E] [2P]

X [Business]: [Problem]

X [-]: [Trade Union]

X [-]: [97D]

X: 97D

Title: Jury member of Indian Supreme Court

Class Number: Z44, 81, 15

Where,

Main Class: Z – Law

Z [P], [P2], [P3]

Z [Community], [Law-I], [Law-II]

Z [India], [Supreme Court], [Jury]

Z [44], [811], [15]

Z44,81,15

d. Title: Profit Sharing

Class Number: X: 936

Where,

Main Class: X- Economics

X [P]: [E] [2P]

X [Business]: [Problem]

X [-]: [Profit Sharing]

X [-]: [936]

X: 936

4. a. Title: Treatment of unemployment in U.S.A brought up to 1950's

Class Number: Y: 433:6. 73. 'N5

Where,

Main Class: Y- Sociology

Y [P]: [E] [2P]: [2E] [3P]. [S] ' [T]

Y [Group]: [Problem]: [Secondary Problem]. [Space] ' [Time]

Y [-]: [Unemployment]: [Treatment]. [USA] ' [1950]

Y [-]: [433]: [6]. [73] ' [N5]

Y: 433: 6. 73 'N5

- b. Title: Sociology of Rural Woman
Class Number: Y150t 31

Where,
Main Class: Y- Sociology
Y [P]: [E] [2P]: [2E] [3P]
Y [Group- Intra Array]: [Problem]: [Secondary Problem]
Y [Woman and Rural]: [-]: [-]
Y [150t31]: [-]: [-]
Y150t 31

5. a. Title: Judge of Supreme Court in India
Class Number: Z44,81, 11

Where,
Main Class: Z – Law
Z [P], [P2], [P3]
Z [Community], [Law-I], [Law-II]
Z [India], [Supreme Court], [Judge]
Z [India], [81], [11]
Z44, 81, 11

- b. Title: Hindu Law of Marriage
Class Number: Z (Q2), 122

Where,
Main Class: Z – Law
Z [P], [P2], [P3]
Z [Community], [Law-I], [Law-II]
Z [Hindu], [Marriage], [-]
Z [Q2], [122], [-]
Z (Q2), 122

d. Title: Balance of Payment

Class Number: X: 576

Where,

Main Class: X- Economics

X [P]: [E] [2P]

X [Business]: [Problem]

X [-]: [Balance of Payment]

X [-]: [576]

X: 576

e. Title: Interest rate of Commercial Bank

Class Number: X625: 11

Where,

Main Class: X- Economics

X [P]: [E] [2P]

X [Business]: [Problem]

X [Commercial Bank]: [Rate of Interest]

X [625]: [11]

X625: 11

f. Title: Earthquake in City

Class Number: Y35: 436

Where,

Main Class: Y- Sociology

Y [P]: [E] [2P]: [2E] [3P]

Y [Group]: [Problem]: [Secondary Problem]

Y [City]: [Earthquake]: [-]

Y [35]: [436]: [-]

Y35: 436

g. Title: Ownership of Indian Copyright Act

Class Number: Z44, 2674,1

Where,

Main Class: Z – Law

Z [P], [P2], [P3]

Z [Community], [Law-I], [Law-II]

Z [India], [Copyright], [Ownership]

Z [44], [2674], [1]

Z44, 2674,1

h. Title: Treatment of Unemployment

Class Number: Y: 433: 6

Where,

Main Class: **Y- Sociology**

Y [P]: [E] [2P]: [2E] [3P]

Y [Group]: [Problem]: [Secondary Problem]

Y [-]: [Unemployment]: [Treatment]

Y [-]: [433]: [6]

Y: 433: 6

i. Title: Slum Area

Class Number: Y57: 222

Where,

Main Class: Y- Sociology

Y [P]: [E] [2P]: [2E] [3P]

Y [Group]: [Problem]: [Secondary Problem]

Y [-]: [Unemployment]: [Treatment]

Y [Slum]: [Area]: [-]

Y [57]: [222]: [-]

Y57: 222

j. Title: Old Age Woman
Class Number: Y15: 344

Where,

Main Class: Y- Sociology

Y [P]: [E] [2P]: [2E] [3P]

Y [Group]: [Problem]: [Secondary Problem]

Y [Woman]: [Old Age]: [-]

Y [15]: [344]: [-]

Y15: 344

16.9 ચાવીરૂપ શબ્દો (Key Words)

Chronological Device: કાળક્રમ સમંકનો ઉપયોગ અનુસૂચિના સમય પૃથકમાંથી લેવામાં આવે છે.

Facet Formula: કોલન ક્લાસિફિકેશનના અનુસૂચિમાં મુખ્ય વર્ગના જુદા જુદા મુખકોના ક્રમ દર્શાવે છે.

Geographical Device: ભૌગોલિક સમંકનો ઉપયોગ અનુસૂચિના સ્થળ પૃથકમાંથી લેવામાં આવે છે.

Subject Device: આ યુક્તિનો ઉપયોગ કોઈ પણ મુખકમાં અનુસૂચિના મુખ્ય વર્ગોમાંથી લેવામાં આવે છે અને તેને દર્શાવવા માટે કૌંસ ( )નો ઉપયોગ થાય છે.

16.10 સંદર્ભો અને વિશેષ વાંચન (References and Further Reading)

- * Kaula, P. N. (1985). *A Treatise on Colon Classification*. New Delhi: Sterling Publication.
- * Pratap, S. M. (2002). *Manual of Practical Colon Classification*. New Delhi: Concept Publishing Company.
- * Ranganathan, S. R. (1990). *Colon Classification* (6th ed.). Bangalore: Sharda Ranganathan Endowment for Library Science.